

ואחר כך מת אביו", לפיכך נסיב התנא כפיפא נמי: "גנב משל אביו, ומת אביו, ואחר כך טבח ומכר".

לצפרא [למחרת אותו יום בבוקר] חזר בו רב נחמן מדבריו, ואמר ליה לרבא:

"חמשה בקר ישלם" אמר רחמנא, ואפילו "חמשה חצאי בקר ישלם", ובין שהודה לאחד מן השותפין, ובין טבח ומכר את של אביו ולא העמידהו אביו בדין ומת אביו, בית דין מחייבין אותו לשלם חלק מתשלום ארבעה וחמשה.

והוסיף רב נחמן לאמר לרבא: והאי דלא אמרי לך באורתא [ומה שלא אמרתי לך תשובה זו אמש] —

הוא משום דלא אכלי בשרא דתורא [לא עב-א אכלתי בשר שור], כלומר: לא דקדקתי בטעמו של דבר היטב. (1)

שב והקשה לו רבא לרב נחמן: (2)

ואלא השתא לפי חזרתך, מאי שנא רישא דמשנתנו, שהוא חייב לשלם אפילו אם לא עמד בדין, ואין בית דין מחייבין אותו אלא חלק מהתשלום, ומאי שנא סיפא של משנתנו כשטבח אחר שמת אביו שאינו

שב והקשה לו רבא לרב נחמן: אבל אם טבח קודם שמת אביו ולא עמד בדין קודם שמת אביו, מאי הוא הדין — לדברך — שאינו משלם תשלומי ארבע וחמשה!?

אי הכי, אדתני סיפא [לקמן עד ב]: גנב משל אביו ומת, ואחר כך טבח ומכר, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ומשום שבשעת הטביחה היה הוא אחד מבעליה של הגניבה —

ניפלוג התנא בדידיה [יחלק התנא באותו אופן של הרישא] דהיינו כשטבח קודם שמת אביו, ויאמר כך:

במה דברים אמורים — שהוא חייב לשלם כשטבח קודם שמת אביו — כשעמד בדין על טביחתו קודם שמת אביו, אבל אם לא עמד בדין על טביחתו, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ומשום ש"חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר", ואי אפשר לחייבו בשעת העמדה בדין על כל הארבעה וחמשה!?

אמר ליה רב נחמן לרבא:

הכי נמי שהיה יכול התנא לחלק באופן זה, אלא איידי דנסיב רישא [אגב ששנה התנא ברישא]: "גנב משל אביו, וטבח ומכר,

בתשובת הגמרא גרסינן "אמר ליה"; וכן הבין הרשב"א לעיל בד"ה אי הכי, ובתוספות כתובות לח ב ד"ה יש בגר הביאו הגירסא "אמר ליה" מאי שנא רישא וכו'; ולפי זה צריך ביאור: האין הקשה תחילה רבא לרב נחמן והוכיח מן הרישא ש"אפילו חמשה חצאי בקר" כיון שלפי סברת עצמו שלא סבר "וטבחו כולו באיסורא", הרי מוכח מן הסיפא בהיפוך, וראה מה שביאר

וחמשה משום שאין הטביחה כולה באיסור, וכמו "מכר בשבת, ומכר לעבודה זרה", וה"פני יהושע" פירש באופן אחר, ראה שם.

1. והתוספות פירשו, שהיה שרוי בתענית; וראה מה שפירש הראב"ד ומה שכתב עליו המגיה.

2. כן מוכרח שרבא הוא שהקשה כן, שהרי

חלק ממנו, לא איכפת לך בזה, כי "חמשה בקר ישלם" אמר רחמנא, ואפילו "חמשה חצאי בקר ישלם".⁽³⁾

אבל **סיפא** — שכבר בשעת טביחה היה חלק קנוי לו — הרי הוא פטור משום דלא קרינא ביה "וטבחו" כולו באיסורא, כלומר: היות ואמרה התורה: "וטבחו" ולא "וטבח", משמע, שתהיה טביחה שלימה באיסור.⁽⁴⁾

שנינו במשנה: **השוחרט ונמצאת טריפה**, השוחרט חולין בעזרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

אמר ליה רב הניבוי מחוזנאה לרב אשי:

משלם ארבעה וחמשה, ווהטעם בפשוטו הוא משום שאין הוא חייב על כל הטביחה משום שחלק מן הבהמה הוא שלו, והרי "אפילו חמשה חצאי בקר אמר רחמנא"!!

אמר ליה רב נחמן לרבא:

כך הוא החילוק: **רישא** — שבשעת טביחה היתה כל הבהמה גנובה בידו — הרי הוא חייב משום דקרינא ביה: "וטבחו" כולו באיסורא [כל מעשה הטביחה היתה בדבר גנוב ואסור].

ואף שבשעת חיוב התשלום — דהיינו בשעת העמדה בדין — אין אנו יכולים לחייבו בכל התשלום, שהרי הוא עצמו יורש

הרשב"א שם.

וראה היטב בראב"ד שכתב דלא גרסינן: **ואלא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא** [וכן נראה מרש"י שלא גרסו], וביאר את הטעם משום שזו אינה קושיא שנתחדשה עכשיו, כי מעיקרא קשיא רישא לסיפא, אלא שהגמרא מפרשת את החילוק בין הרישא לסיפא, ומתחילת הסוגיא הולכת הגמרא בסברא זו, ולכן לא הביא בתחילה רבא סייעתא מן הסיפא; ולפי דבריו נראה, שאין גורסים "אמר ליה רישא וכו'", כי דברי הגמרא הם, ולא דברי רב נחמן המשיב לרבא.

התוספות ר"ד שפירש את בעיית הגמרא: "טבחו והודה לאחד מהן", דהיינו שהודה לאחד השותפין ששלו היתה הבהמה, ואילו חציה השני שייכת לגנב.

ולכאורה יש לתמוה, הרי מן הסיפא של המשנה מוכח שאין חיוב ארבעה וחמשה אלא כש"טבחו כולו באיסורא", ואם כן כשאמר הגנב שהוא השותף השני, הרי אין כאן "וטבחו כולו באיסורא", [ודומה ממש לסיפא שאם טבח את מה שירש הוא ואחיו עמו, אין זה "וטבחו כולו באיסורא"], ואם כן אין זו "הודאה המחייבת", ומה נסתפק רבא, והרי לא נפטר אפילו מהשותף שהודה לו?!

ובפשוטו צריך לומר לפי התוספות ר"ד, שהגמרא בתחילה לא ידעה את הסברא של "וטבחו כולו באיסורא", ועל דרך הרשב"א שנזכר בהערה 2, ולא כהראב"ד שהובא שם; אלא שמדברי התוספות ר"ד עצמו מוכח לא כן ראה שם במה שכתב "ואין זה פתרון יפה וכו'".

4. "פני יהושע".

3. א. יש ללמוד מדברי המשנה והגמרא, שאם גנב משל אחר ומת וירשוהו בניו, וטבח הגנב אחרי הירושה שהוא חייב, ואף על פי שלא היתה הגניבה משלהם; ויתירה מזה שנינו: גנב והקדיש ואחר כך טבח שהוא פטור, ומשמע: אבל אם מכרה לאחר הרי הוא חייב, ואף על פי שלא גנבה ממנו ואינו יורש של הגנב.

ב. בהערה שבתחילת הסוגיא הובאו דברי

אמר דחה ליה — לרב חביבי — רב הונא בריה דרבא:

לעולם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ואכן כששחט מקצת נאסרה הבהמה, אבל מכל מקום כי קא מחייב אהווא פורתא [חיובו בארבעה וחמשה הוא על אותו משהו ששחט].

אמר ליה רב אשי לרב הונא בריה דרבא:

לא תירחי כאשר דחית, ומשום ש"וטבחו" כולו בעינן, ואם אינך מחייבו אלא על מקצת השחיטה, הרי ליכא "וטבחו כולו".⁽⁶⁾

שמע מינה — ממשנתנו, המחייבת ארבעה וחמשה על שחיטת חולין בעזרה, ואף שנאסרה הבהמה על ידי השחיטה בהנאה — "אינה לשחיטה אלא לבסוף" [אין שחיטה נקראת אלא לבסוף השחיטה], ולא נאסרה הבהמה אלא בגמר השחיטה, ובשעת שחיטה היתר הוא שטבח.

דאי "ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף", אם כן למה חייב הוא ארבעה וחמשה על טביחת חולין בעזרה, והרי כיון דשחט בה פורתא [מיד כשהתחיל לשחוט] אסרה לבהמה בהנאה משום "חולין שנשחטו בעזרה", ואם כן איך לא דמריה קא טבח [אינו טובח את של הבעלים].⁽⁵⁾

היה נהנה בה מקודם גמר השחיטה, היה למפרע הנאתו באיסור, מיקרי גם כן לאו דמריה, וראה עוד שם, מה שכתב מכת זה, ויובאו דבריו בהערה 11 אות ב, וראה עוד ב"זכר יצחק" סימן לט.

6. א. לכאורה היה נראה לדקדק מלשון הגמרא שלא אמרה "וטבחו כולו באיסורא", אלא "וטבחו כולו בעינן, וליכא", שהשוחט איסורי הנאה אין זה אלא כ"מחתך עפר בעלמא", ולא מיקרי טביחה כלל, וכלשון הגמרא חולין מ ב; וראה גם לשון רש"י לעיל ע א ב ד"ה כיון דשחט בה פורתא אסרה, שכתב "ולענין תשלומי ארבעה וחמשה, וטבחו כולו בעינן", ולא אמר "וטבחו כולו באיסורא"; אלא שבתוספות לעיל ע א ב ד"ה איסורי, מבואר לא כן, וכאשר הוא לשון הגמרא: "לאו דמריה קטבח".

ב. יש לעיין והרי ממשנתנו מוכח יסוד זה דבעינן "וטבחו כולו באיסורא" וכמבואר לעיל [וכל שכן דבעינן "וטבחו כולו"], ואם כן האיך

5. א. כעין זה הקשתה הגמרא לעיל ע א ב גבי טובח לעבודה זרה, שהואיל ונאסרה הבהמה בתחילת השחיטה, שוב אין לחייבו על הטביחה, ולא תלתה הגמרא את הקושיא בשאלה אם "ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף"; וראה בתוספות שם ד"ה כיון, שביארו טעמו של דבר; ומיהו רש"י שם לא פירש כן, אלא שקושיית הגמרא אכן היתה לפי מאי דקא סלקא דעתין דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

ב. הקשה רבי עקיבא איגר [נדפס לעיל ע א ב ד"ה במה דטרחנו]: איך שייך לומר גבי חולין שנשחטו בעזרה, דמכי שחית ביה פורתא אסרה, ואיך לא דמריה קטבח, והרי כל עיקר מה שנאסר בהנאה הוא משום שלבסוף גמר את השחיטה, ולמפרע חשובה שחיטה מתחילה ועד סוף, אבל בשעה שהוא עוסק בשחיטה קודם שגמר, עדיין לא נאסרה בהנאה, ויש לבעלים זכות ליהנות בהם כחפצם, ולמה ייפטר על המשך הטביחה!?

וכתב, שבהכרח צריך לומר, דמכל מקום עתה בגמר השחיטה, איגלאי מילתא למפרע, שאם

אלא קשיא (7) משנתנו, דאם כן משמע מינה: אינה לשחיטה אלא לבסוף?!

ורבי יוחנן אמר: "ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף". (10)

אמר ליה רב אשי:

אמר ליה רב חביבי מחוזנאה לרב אשי:

הכי אמר רב גמרא משמיה דרבא: משנתנו עוסקת בכגון ששחט מקצת סימנין בחוץ, וגמרא לרוב סימני הבהמה בפנים. (8)

לימא, היתכן דקפכר רבי יוחנן: חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, אין איסור דאורייתא לא בשחיטת חולין בעזרה ולא בהנאה מהם לאחר שחיטתם? (11)

איכא דמתני לה — להא דרב חביבי ורב אשי — אהא דאיתמר:

אמר רבי שמעון משום דרבי לוי סבא: "אינה לשחיטה אלא לבסוף", אין שחיטה נקראת אלא לבסוף השחיטה. (9)

דאי סלקא דעתך: חולין שנשחטו בעזרה עב-ב דאורייתא היא, אם כן תיקשי משנתנו המחייבת ארבעה וחמשה על שחיטת חולין בעזרה, שהרי מכי שחיט ליה פורתא הרי

עלתה על דעתו של רב הונא בריה דרבא לומר שהוא מתחייב על שחיטת מקצת?! ויש ליישב, שרב הונא בריה דרבא הלך בדעתו של אביו רבא, שהוא הבין בטעם הסיפא, שאינה משום "וטבחו כולו באיסורא" אלא משום "חמשה בקר אמר רחמנא לא חמשה חצאי בקר" ומטעם זה הקשה לרב נחמן "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא" [לפי דעת הרשב"א שהובאה בהערה 2], ותירוצו של רב נחמן לא שמיצא ליה או לא סבירא ליה.

10. וכל כמה שחייב חוץ לזמנו או למקומו או שלא לשמה, אינה מחשבה, אלא אם כן חישב בסוף שחיטה, רש"י.

11. א. פירוש: והלוא אם כן תיקשי, דרבי יוחנן עצמו סובר בקדושים נז ב שהוא מדאורייתא, והוא נלמד ממה ש"אמרה תורה: שחוט שלי [קדשים] בשלי [בעזרה], ושלך [חולין] בשלך [בכל מקום], מה שלי בשלך אסור [דהיינו שחוט חוץ], אף שלך בשלי [חולין שנשחטו בעזרה] אסור", תוספות.

ב. הרחבה בענין "לאו דמריה קטבח" באיסור הנאה דרבנן:

הנה בגמרא לעיל עא ב גבי שוחט לעבודה זרה, נוקטת הגמרא [עא ב] ד"מכי שחיט בה פורתא אסרה — משום תקרובת עבודה זרה — אידך לאו דמריה קטבח", ואילו כאן מבואר שבאיסור דרבנן אין אומרים "לאו דמריה קטבח", ואם כן מוכרח בפשוטו, שתקרובת

עלתה על דעתו של רב הונא בריה דרבא לומר שהוא מתחייב על שחיטת מקצת?! ויש ליישב, שרב הונא בריה דרבא הלך בדעתו של אביו רבא, שהוא הבין בטעם הסיפא, שאינה משום "וטבחו כולו באיסורא" אלא משום "חמשה בקר אמר רחמנא לא חמשה חצאי בקר" ומטעם זה הקשה לרב נחמן "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא" [לפי דעת הרשב"א שהובאה בהערה 2], ותירוצו של רב נחמן לא שמיצא ליה או לא סבירא ליה.

7. לשון "אלא קשיא" אין מתאים כאן כל כך, כי מה קושיא יש בדבר אם נאמר שאכן משמע ממשנתנו שאינה לשחיטה אלא לבסוף, ולשון זה מתאים לפי ה"איכא דאמרי".

8. נמצא לפי תירוצו הגמרא, שמשנתנו עוסקת באופן ששחט בחוץ עד שלא נשאר אלא משהו מן המשהו לגמר השחיטה שאותו גמר בפנים, שהרי אם יש במה ששחט בפנים יותר מזה, הרי בתחילתו כבר נאסרה, ושוב אינו חייב על גמר הרוב, וצריך תלמוד.

9. ונפקא מינה לענין המחשב בקדשים חוץ